

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Krønikens Gienmæle

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Krønikens Gienmæle", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 50. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1813_208-txt-shoot-idm1286.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Om Steffens.

“Har man nu læst, siger Molbech, hvad Du skriver om Naturfilosofien og siden finder din Lovtale over Steffens, skulde man vel mindst tro, at dette ypperlige Genie var een af dem, som videnskabelig grundede Naturfilosofien, og mange Vantro kunne maaske bebreide Dig, med større Føie end Reinhard, at Du her ei er enig med dig selv.”

I disse Ord indeholdes en haard Beskyldning, thi var den sand, da var jeg ikke allene inconstant, men havde handlet svigagtig, thi jeg har jo selv sagt at jeg har været hans Tilhører, maatte altsaa vide, hvad desuden er vitterligt nok, at han var Naturfilosof, og nu skulde jeg have holdt ham en saadan Lovtale, at Læseren ei mærkede han var det. M. har nu vist ikke seet Sagen fra denne Side, men ventelig meent, at jeg for Frændskabs Skyld havde skaanet og ophøiet Steffens, uden at mærke det dog ikke gik an, da jeg forud havde skiældt paa den Lærdom ogsaa han var hengiven. Havde jeg nu virkelig gjort mig skyldig i Daarligheden, da maatte jeg være glad ved at slippe med at kaldes inconstant, men har jeg gjort det, som er tvertimod, da burde jo dog M. have seet efter hvad der 52stod i Bogen. Havde han gjort dette da maatte han consequent have beskyldt mig for Uretfærdighed, ligesaavel mod Steffens, som mod Schelling og anket paa Gientagelsen af mit Udfald paa Naturfilosofien, *netop i Talen om Steffens*. Vilde alle Læsere gjøre sig den Umage at see efter i Bogen, da kunde dette være nok, men det veed jeg de vil ikke, derfor vil jeg gjøre dem det mageligt; og vil de nu ikke se at jeg har Ret skal de gjøre sig den Umage at springe Bladet over.

Mine Ord ere disse: (353) Henrik Steffens af tydsk Herkomst paa Fædrene, men født herinde af en ægte dansk Qvinde, var et synderlig opvakt Hoved med en Kraft og Ild i Aand og Ord, Øie og Gebærder, som Ingen skal, men Faa kan bryste sig med. I Tydskland havde han antaget en deel af *Schellings Meninger*, men den halvnordiske Natur skinnede igiennem i en langt mere uskrømtet Høiagtelse for christelig Tro og Levnet. Han kom til Moderlandet og opslog sin Lærestol paa den halvvaagne Høiskole, det var ei sliig søvning Tale han førte, som den der saa tit udgaaer fra Katedre, og nysgierrige Ungersvende flokkedes omkring ham. Faa forstode noget Sammenhængende af hans, med mange Konstord udstafferede Tale, og *det var godt*, men det kunde alle forstaae, at han lod haant om den Oplysning, der hidtil var udbasunet, at han talte med en forbausende Ærbødighed om Christus og Hans guddommelige Rang, at han haanede den danske Læseverdens Afguder: Kotzebue og Lafontaine og henpegede paa Shakespeare og Göthe, som anderledes Digtere end den Flok 53Man nævnede saa, og dette var saare godt. Han kom og svandt som et *Luftsyn*, det var ogsaa godt, thi han havde vist ellers *forvirret*, om ei *forrykket*, mange Hierner; nu derimod vaktede han kun Eftertanke og mangt et Frøknorn, som han udstrøede er vist under Guds Velsignelse i Stilhed opvoxet til at bære god Frugt. *Bort maatte han i Guds Navn*, men vilde han udgiære til en ret, rolig Christen, maatte vel Danmark og Norge kappes om at hjembyde denne deres fælleds kostelige Fostersøn.

Naar hertil lægges den Bemærkning: at hans Navn skal med Hæder ihukommes, indtil Man glemmer den store Skjald, Adam Oehlenschläger, hvis Harpe han stemte, da er dette alt hvad i Bogen selv siges om Steffens, og nu maa jeg alvorlig spørge, om man ikke heraf kan see at St. var Naturfilosof, eller om jeg dømmes den Kløgt læmpeligere hos ham end hos Schelling? Dernæst maa jeg smilende spørge, om det er en Lovtale? Paa den Maade har jeg holdt Lovtale over mange Mænd, hvis Forhaaner jeg kaldes, ja over Naturfilosofien selv, thi at den i sin Løgn havde megen Sandhed og er i Guds Haand et stærkt Redskab til at befordre Sandheds Erkiendelse, det har jeg jo sagt i samme Bog.

Nei, Talen om Steffens er visselig ingen Lovtale over ham, men en, i det Hele, sand Tale om hans Gaver og hans Idræt herinde, begge Dele kiender jeg temmelig nøie, thi jeg var selv hans Tilhører og havde Leilighed til ubemærket at give agt paa ham. Han var ikke Christen, men han var 54ikke heller Uchristen, han vaklede mellem begge, derfor brugte han ikke sine store, sieldne Gaver rettelig, men skal Man derfor tie om disse, tie om det, som udrettedes ved ham? Det var en lastelig Eensidighed, som Christendom misbilliger saare, det var ogsaa at røve den Gud sin Ære, i hvis Haand alle ere Redskaber, enten de vil være det eller ikke; det var Utaknemmelighed, da jeg selv ved Steffens vakttes til Eftertanke. Jeg har dømt ham ikke som han kunde ønske hvis han end tænker som før, jeg har udsagt min Glæde over en Virkning af hans Ord paa hvilken han neppe tænkte, som han i det mindste ei havde til Hensigt. At han talte med saadan Ild og Kraft at fængelige Siæle blussede, at den Opmærksomme stundum holdt Aanden, at den dristigste knap skulde vovet at reise sig, og sige ham imod, det veed alle hans agtsomme Tilhørere; at hans Tale om Christus forbausede adskillige theologiske Studentere det er ogsaa vitterligt og selv var jeg een af dem, at den Sæd som udstrøedes ved ham, i nogle Hjerter under Guds Velsignelse opvoxte til ærlig, gammeldags Christendom, det er ogsaa vist, thi om mig selv og Een til veed jeg det bestemt, og skulde vi være de eneste som ved ham opvakttes til alvorlig Eftertanke? det bør jeg ikke mene, men i al Fald maa vi gladelig komme Steffens ihu og lovsynge den Gud som vender Alt til det Gode. Er det nu ydermere vist, at Steffens

stemmede Oehlschlægers Harpe og at dens dybe Toner stemte mange Sjæle til at mærke paa Jesu Tale, maa da ikke en Christen taknemmelig beundre Guds urandsagelige Raad; men Hint er jo vittersligt og dette er jeg i det mindste vis paa, ligesom jeg veed, at Oehlschlægers Digte have paa mig havt en vel uberegnelig, men overordenlig Indflydelse. Derfor elsker jeg den Grubler og den Digter saa inderlig, om de end forsmæe min Roes og foragte min Varsel, om de end ville mene, at det er dumdrigtig Hovmod som taler, naar jeg harmes og sukker over at de ei ere blevne hvad Gud beskikkede dem til, mine Overmænd i mange Maader.

End een Ting kunde det være passeligt her at omtale, nemlig min nærværende Beskuelse af Naturfilosofien i det Enkelte, da jeg har mærket at Adskillige mene, at jeg i dette Stykke er uenig med mig selv. Det forundrer mig egenlig slet ikke, at Adskillige ei kan rime det sammen, at jeg fordømmer det Hele, som Heelt, og dog synes at ynde meget i det Enkelte; her er ikke Rum til udførlig Udvikling, men et Par Ord vil jeg sige, for at give alle Retsindige Nøgelen til min Adfærd. Der er ingen Løgn i Sandheden, derfor er Schellings Lærebygning Løgnens Værk, det har jeg beviist; men der kan og maa være nogen Sandhed i Løgneren, ellers kunde den aldrig finde Indgang, og i Naturfilosofien er megen Sandhed, som ei maa forkastes, fordi den misbruges. Var der ikke Løgn til, da sagde Schelling Sandhed, det er sandt i flere Maader; thi dersom Tilværelsen var som den er og dog intet virkelig Ondt indeholdt, da maatte hardtad alt hænge sammen som han siger, thi med et indtrængende Blik har han beskuet Naturen og Intelligensen og opdaget den *oprindelige* Eenhed mellem det Udvortes og Indvortes, beskuet klarlig Livsgjæringen og dens nødvendige Ytringer. Var 56det nu muligt at der kunde være en fuldkommen, personlig Gud, at vi kunde være hans uforvanskede Billede og dog saa besmittede, fordærvede som vi ere, da havde han Ret til at beskue alt, vist nok ikke som en Selvudvikling af Gud i egenlig Forstand, men dog som en tro Afbildning af Ham. Hans egenlige Vildfarelse er den Formastelse, at gjøre det *syndige* Menneske, heelt som det er til Guds Billede, og fordi *personlige* Modsætninger slet ikke lade sig tænke forenede, da at nægte Guds evige Personlighed, antage den for Noget der først fremkommer naar Modsætningen er tilintetgjort. Formastelsen mærker hvert Menneske der troer sin Samvittighed, Galenskabet indsees klart ved at opløse Modsætningerne i Sandhed og Løgn som maa have Personlighed, og derfor umulig kan forenes eller sammensmelte; men klart er det, at naar Schelling fra sit Stæde consequent udvikler Tilværelsen, behøver Man kun at kløve hans Beskuelse i hvad der hører Gud og hvad der hører Djævelen til, for som Christen at blive enig med ham i hans Synsmaade for Menneskelivet. At der nu er en personlig Gud og en personlig Djævel til, og at Verdens Tilværelse er en Strid mellem dem, derom skulde ingen Christen tvivle, og det følger nødvendig deraf, at Sandhed og Løgn, som maa være personlige, ere til og udvikle i deres Strid alt hvad som lader sig tilsyne.

Dette er kun Vink for dem der vil eftertænke en Sag nøiere, jeg, vil Gud, engang klart og udførlig skal udvikle; men forstaaeligt for alle og fyldestgjørende for hver Retsindig er Følgende:

57Bibelen indeholder *al Sandhed*, hvad der er fornødent til Salighed, Hovedsandhederne ere klare for alle til alle Tider, men en vis Deel er bestemt til Tid efter anden at sætte Hovedsandhederne i et nyt Lys naar det behøves og kan modtages, disse Dele ere da nødvendig dunkle indtil Timen kommer. Al Grublen, den maa foretages i nok saa fiendsk Hensigt mod Bibelen, som den vil, staaer dog i Guds Haand, og ved den skeer Opdagelser og Udvikling af Sjæleevner, som berede det ny Lys der skal opgaae over Bibelens Sandhed og vise dens Overensstemmelse med Menneskets alvorlige Tanker. En boglærd Christen maa derfor ikke ansee nogen Lærebygning om det Aandelige for tom, men alt efter sin og Tidens Leilighed sammenligne, hvad der møder ham, med Bibelens klare Sandheder, og derefter adskille Sandheden fra Løgneren. Bibelens Sandheder blive ved de ny Oplysninger ikke det mindste vissere, ja hvo som ikke troer dem eenfoldelig, *fordi* de staae i Bibelen, han *troer* dem ikke, han bifalder dem kun i Hjernen, Hjertet bliver tomt og koldt, uskikket til at være Guds Tempel her og hisset; men de Oplysninger beskiamme Bibelens Fiender, glæde dens tro Venner og hjælpe til at fordrive mange ængstende Tvivl i bange Timer, dertil ere de beredte, dertil skal de bruges, og hvo som bruger dem anderledes, hvo som i daarlig Hovmod forsmæe eller forsager den eenfoldige barnlige Tro, som heller vil oplæses af Kundskab end opbygges af Kiærlighed; han anklage ikke siden Gud eller hans Ords Tjenere, naar han, som maa skee, hastelig forvildes fra Sandheden og vorder 58forfængelig i sine egne Tanker, naar han, kanske for seent, maa sande, at om vi kiendte Engles Tungemaal og vidste alle Hemmeligheder, men havde ikke Kiærlighed, da vare vi et Intet.

Denne Advarsel kan vel synes overflødig paa en Tid, da Faa bekymres for Sjælens Vel og den guddommelige Sandhed, men der kommer med Guds Hjælp Dage efter disse, da Menneskene tørstige tye til Sandhedens Væld, da vil Kundskaben vorde megen, da vil selv Bibelens hemmeligste Sandheder sees i et Lys, Faa have ventet, og da er Fristelsen stor til at ringeagte Bibelen og den barnlige Tro, Mange *vil* lade sig overvinde og nedsænke sig i gnostiske Drømme, for, som de mene, at kunne beholde Hjertets Besmittelse ved Siden af en saliggjørende Tro, til dem nytter det ikke at tale, men de Skrøbelige vil jeg advare forud, at de ei lade sig forvilde af smigrende Ord, jeg vil gjøre det, enddog jeg veed det er til Spot og Latter i den nærværende Tid, jeg maa gjøre det, for at Alle kan vide hvorledes jeg selv anseer de Oplysninger jeg stræber at dele med mine Brødre i Christo.

Det er saaledes en bekiendt christelig Sandhed, at ikke en Spurv falder til Jorden uden den himmelske Faders Villie, at hvad end Mennesket sætter sig for i Hjertet, raader dog Gud for hvad Tungen skal svare, ja

at enddog Lodden kastes i Skiødet, er dog al dens Udfald fra Herren. Saadant skal Hjertet tro paa Guds Ord og deri finde Hvile og Fred under alle Livets Omskiftelser, men tit ængste Tvivl, især naar vi betragte de Ondes Færd og tilsyneladende Held i de forrige og nærvæsende Tider. Har nu Gud føiet det saa, at vi i Billedet af de forgangne Dage kan erkiende Ham og Hans Forsyn som i et Speil, finde i Ham og Hans Ord Opløsningen paa Krøniskens mørke Tale, da bør det jo siges til Trøst og Vederkvægelse, enddog Sandheden om Nødvendigheden i Historiens Gang netop nu er fundet og misbrugt skammelig af Naturfilosofien, enddog maaske Mange ville misbruge Sandheden til hovmodig og formastelig Grublen, ja til syndig Sikkerhed. Hvad jeg kan gjøre er kun at paaminde om, at Historiens fornemste Vidnesbyrd er det om *Christi* Sandhed, og at det saaledes maa berolige hver Retsindig, om det end synes mere at stramme end løse hin Tænkningens store Knude: Nødvendighed og Frihed, thi er Christendommens Sandhed beseiglet ved Historien, og lærer Christendommen udtrykkelig, baade at Alt nødvendig maa rette sig efter Guds Villie, og at dog al Overtrædelse, al Lyst til at overtræde, al Ulyst til at følge, er tilregnelig, da beseigler jo Historien netop den Sandhed den synes at nægte. Imidlertid, da jeg af Erfaring veed, hvor ængsteligt dette selv for Christne kan synes i mørke Øieblikke, og hvor trædskelig Naturfilosofierne benytte sig af den øiensynlige Nødvendighed til at nægte den forborgne Frihed, vil jeg ikke fortie, hvilket Lys jeg alt af Guds Ord seer opgaa over denne Dunkelhed, og som bør fuldelig berolige hver Christen. Først vil jeg gjøre opmærksom paa Naturfilosofernes snilde men galne Adfærd i denne Sag. De paastaae en fuld Eenhed af alle Modsætninger, de paastaae, at enddog Godt og Ondt ere saa bestemt hinanden imod 60under hele Tilværelsen, ere de dog i Grunden eet, men om Nødvendighed og Frihed (Tilregnelighed) paastaae de derimod det Modsatte, paastaae at de ophæve hinanden og erkiende saaledes selv en uforligelig Modsætning, hvorved hele Identitets Systemet nedriver sig selv. Hvorfor de maa paastaa dette er klart, da det vilde klinge alt for galt at paastaa det Ondes *absolute* Nødvendighed i Tilværelsen, og dog antage en Tilregnelse, ja da det ene er *for at undgaae* denne *Tilregnelse* alle pantheistiske Systemer optænkes. Skal Naturfilosofien indrømme en Tilregnelse, da maa det ene være Gud Synden maa tilregnes, hvilket da blev Kronen paa Bespottelsen; men selv dette var insequent, da det Onde hvoraf Gud udvikler sig, jo dog ikke skal være personligt, selvværende (en levende Djævel) altsaa heller ikke frit, bekvemt til at lade sig Noget tilregne. Imidlertid maa Naturfilosofien, for at tillyve sig Conseqvents, indrømme en Frihed som er Nødvendigheden modsat og dog eet med den, og herom har Schelling ogsaa dreiet sig i sin Afhandling om Friheden; men da jeg ei har læst den, skal jeg ei kunne sige, om han der, som venteligt er, har drevet Formastelsen til det Høieste, antaget et tilregneligt Onde som det Godes Grund, en personlig Djævel, der igjennem Tilværelsen skal forædles til en personlig Gud, hvormed han rigtig nok paastod en *absolut Umulighed*, men dog drev Løgnens Conseqvents saavidt muligt, kunde forblinde svage Øine og forlyste alle Djævle. Vende vi os derimod til den umiddelbare Vished, at Sandhed og Løgn er den oprindelige, i Evighed 61uforligelige Modsætning, og at altsaa enhver *virkelig* Modsætning maa kunne opløses i den, da indsee vi strax, at Nødvendighed og Frihed ei kan være hinanden virkelig modsatte, noget som jo allerede er vist fordi Gud maa være baade nødvendig og fri. Sandheden er fri, thi Alt hvad den er og gjør kan og maa tilregnes den selv, udledes af dens aldeles uafhængige Villie, men den er tillige nødvendig, kan ikke ville lyve, kan ikke nægte sig selv. Tænke vi os nu Skabninger med Villie, da ere de ogsaa baade nødvendige og fri, men paa en anden Maade, de ere ikke fri saaledes at de ere uafhængige, at det de ere eller det de gjøre efter Guds Villie kan tilregnes dem selv, men de ere saaledes fri at den stund de blive i Sandheden ere de hvad de vil være, de ere det og saaledes at de kan lyve mod Sandheden, attraa Uafhængighed, men at ansee denne, en bevidst Skabnings nødvendige *Fare* for en Herlighed er kun mulig, naar man er blevet en Synder og ikke hader og afskyer Synden, thi denne Frihed er kun den Mulighed, at kunne miste sin rette Frihed og sin Salighed, i Guds Samfund. Den selvbevidste Skabning er da ikke saaledes nødvendig, at den ikke kan lyve ikke nægte Sandheden, ei heller saaledes, at den ei kan undlade Nægtelsen, thi denne Nødvendighed maatte være grundet i Guds Villie og Hans Villie kan det ikke være, at Skabningen skal sætte sig imod Hans Villie ellers nægtede Han sig selv, en saadan Skabning er kun nødvendig i den Forstand, at enhver Sandhedens Gierning er nødvendig og at enhver Skabning nødvendig maa lyde Skaberen, enten den vil eller ikke; thi kunde Skabningen ved sin Løgn unddrage sig fra 62Lydigheden, da naaede den sin Hensigt: Uafhængighed, da var Guds fornægtelsen ikke Løgn men Sandhed, da var der ingen Gud, da var der Intet. Det er da klart, at saalænge Skabningen bliver i Sandheden, da er for den ligesaa lidet som for Gud nogen Strid mellem Nødvendighed og Frihed, den skal og maa være afhængig af Gud, men den vil det ogsaa, den har deri sin Salighed. Striden opstaaer først ved Synden, naar Skabningen vil være frie som Ingen uden Gud kan være det, være uafhængig, thi da *maa den* hvad den *ikke vil*, være afhængig af Gud, den sande Frihed og Nødvendighed ere da ingenlunde hinanden modsatte, men den sande Nødvendighed og den tilløiede Frihed ere vist nok en i Evighed uforligelig Modsætning, som Sandhed og Løgn. Naar da Skabningen krymper sig ved sin nødvendige Afhængighed af Gud da beviser det kun, at den attraaer en umulig Frihed, vil være uafhængig, vil være Gud. Saasart vi derimod af Hjertet kan bede: Fader skee *din* Villie! da ere vi fri, som Jesus sagde: (Joh. 8) dersom I blive i mit Ord, da skal I forstaae Sandheden og *Sandheden* skal *gjøre* eder *frie*. Her opgaaer et klart Lys over Livet i Christo som er den evige, *levende Sandhed*, men her er ikke Sted til videre Udvikling; for den eftertænksomme Bibellæser er Vinket nok og til den, som ei vil lade sig undervise af vor eneste, guddommelige Mester, nytter det ikke at tale, han vil ikke helliges i Sandheden, han vil ikke være fri, men vil være Sydens Tjener og i Synden dog Gud liig.